

หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

หลักธรรม เพื่อความสำเร็จ ในชีวิต

ระดับมัธยมศึกษา

DCID LIBRARY

0000011002

ศ ๗๖.๖ ม:๘

๒๕๔๖

๑.๔

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษา

หลักธรรมเพื่อความสำเร็จในชีวิต

วันที่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๒๖
เลขทะเบียน ๑ ๙๙๐๗ ๑.๕
รายชื่อหนังสือ ๑ ๙๙๐๗ ๑.๕ ๑๙๙๖

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๑๐,๕๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๐

ผู้จัดพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974 - 10 - 0551 - 2

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน ระดับมัธยมศึกษา เรื่อง หลักธรรมเพื่อความสำเริงในชีวิต ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือเล่มนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๐

(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อบุคคล.....

ที่.....

ขอเรียกหนังสือ.....

คำนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน มีส่วนช่วยให้สังคมไทยอยู่ได้อย่างสันติสุข ช่วยสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมไทยมาตลอด กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นควรส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนได้ยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมโดยสม่ำเสมอ จึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้น ในการจัดทำหนังสือดังกล่าว กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออ้างอิงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นคณะหนึ่ง ดังรายชื่อท้ายหนังสือนี้

ในการพิจารณาคัดเลือกหัวข้อธรรมะเพื่อนำมาเป็นโครงร่างในการจัดทำต้นฉบับหนังสือ คณะกรรมการฯ พิจารณาเห็นว่า หัวข้อธรรมะ เรื่อง อธิธัมม ๔ เป็นคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชนที่ควรมีประจำตัว เพื่อเป็นหลักอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามสมควร จึงได้มอบหมายให้ นายวสิน อินทสระ เป็นผู้จัดทำต้นฉบับหนังสือเรื่อง หลักธรรมเพื่อความสำเร็จในชีวิตขึ้น และกระทรวงได้แต่งตั้งให้ นายสิริ เพ็ชรไชย เป็นผู้ตรวจขึ้นสุดท้าย หนังสือเล่มนี้ มีจุดมุ่งหมายให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องอธิธัมม ๔ อันได้แก่ ถิ่นทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อันเป็นหลักธรรมที่สามารถใช้กำกับใจผู้ที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน หรือประกอบการทำงานในชีวิตประจำวัน

ได้เป็นอย่างดี

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการฯ ผู้เขียน ผู้ตรวจ และ
ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน

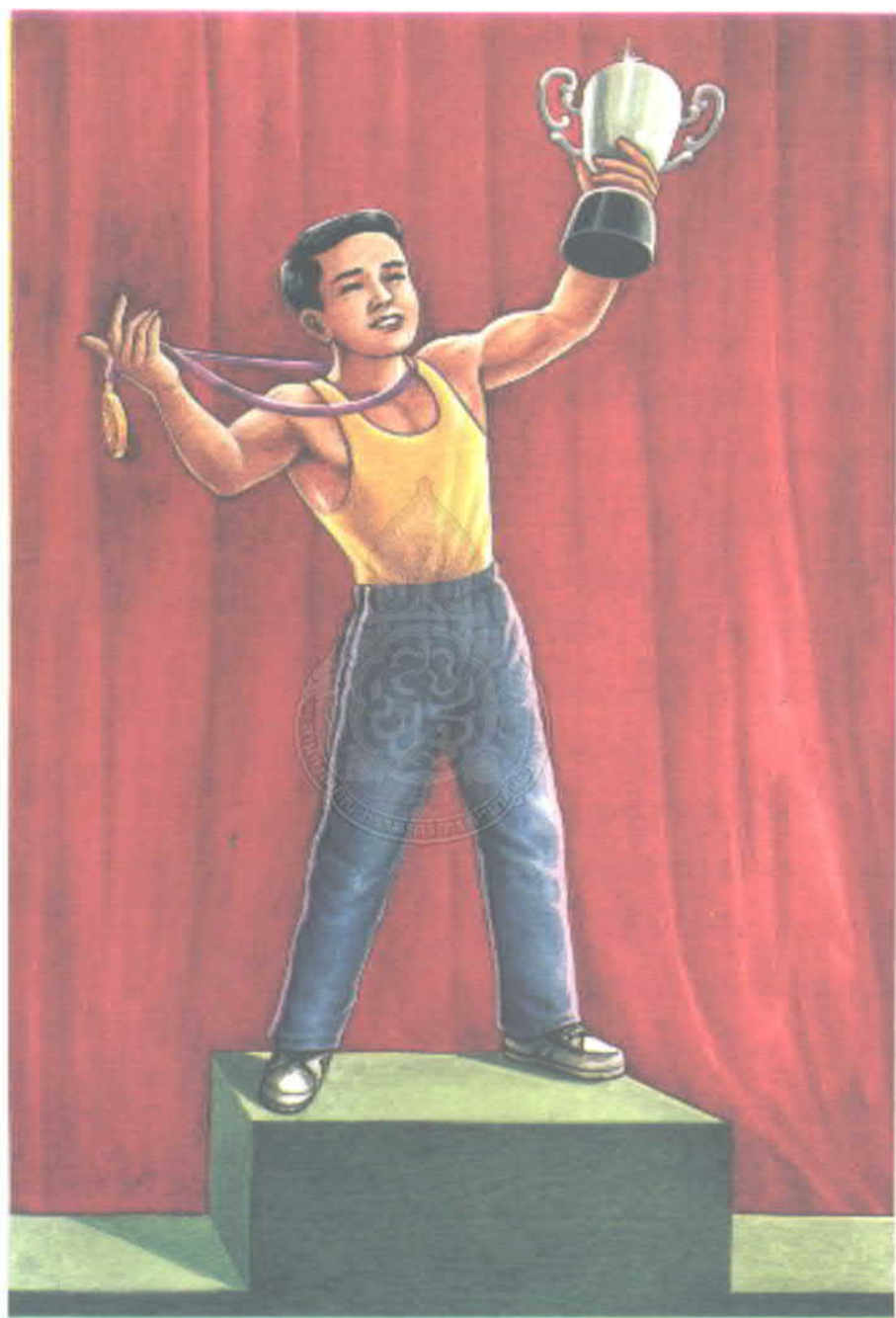
โกวิท ๑. —

(นายโกวิท วรพิพัฒน์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๐

หลักธรรมเพื่อความสำเร็จในชีวิต

อิทธิบาท แปลตามตัวอักษรว่า บาทแห่งฤทธิ์ หรือ ฐานอันก่อให้เกิดความสำเร็จให้บรรลุผลตามที่มุ่งหมาย แปลเอาความว่า เหตุแห่งความสำเร็จ บุคคลจะประสบความสำเร็จในเรื่องใด ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ต้องประพฤติตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ

ฉันทะ ความพอใจในสิ่งนั้น

วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น

จิตตะ เอาใจใส่อย่างจริงจังต่อสิ่งนั้น

วิมังสา ไตร่ตรองพิจารณาด้วยปัญญาในสิ่งนั้น

ฉันทะ ถ้ายังไม่มีก็ปลูกขึ้นได้โดยการพิจารณาให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่เราจะทำ เมื่อเห็นคุณค่าแล้วก็เริ่มทำ ที่แรก ๆ อาจต้องฝืนใจบ้าง แต่พอทำไป ๆ เห็นคุณค่าเข้าก็ชอบไปเอง เมื่อเกิดฉันทะแล้ว ความเพียรพยายาม การไตร่ตรอง พิจารณาด้วยปัญญา ก็เกิดตามขึ้นมา บางทีวิมังสา คือ ปัญญาเกิดขึ้นก่อน ฉันทะ วิริยะ จิตตะ จึงเกิดตามขึ้นมา อย่างไรก็ตามหลักทั้ง ๔ ประการนี้ควรจะต้องใช้ให้ไปด้วยกัน จึงจะสำเร็จประโยชน์ในการสร้างความสำเร็จแก่ชีวิต

อันที่จริง การสร้างความสำเร็จแก่ชีวิตนั้นเป็นเรื่องยากมาก แต่เป็นสิ่งที่ทำได้ มีตัวอย่างของผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งในประเทศไทยของเราและต่างประเทศ แต่ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในทางใดก็จะต้องมีความนิยมชมชอบในทางนั้น คือฉันทะ มีความพากเพียรพยายามไม่หยุดหย่อน ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าอยู่เสมอ มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ฉ้อใจ ไม่ทอดธุระเสียก่อนทำหรือกำลังทำ เมื่อเห็นสิ่งใดดีตกลงใจที่จะทำแล้วก็มี ความเพียรไม่ย่อห่อนพยายามไปจนกว่าจะประสบความสำเร็จ คือวิริยะ นอกจากนี้ยังต้องเอาใจใส่ต่อการงานที่ทำนั้นอย่างดีถ้วนรอบคอบ คือทำอย่างเป็นชีวิตจิตใจ ถือว่าการงานนั้นเป็นส่วนสำคัญของชีวิต เป็นการทำงานที่คู่กับชีวิตของคนและคนมีความสุขจากการที่เอาใจฝักใฝ่อยู่กับสิ่งนั้น คือ จิตตะ นอกจากนี้ควรจะต้องใช้ปัญญาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ คือ วิมังสา

เมื่อบุคคลใดใช้ฉันทะ วิริยะ สร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองได้แล้ว ก็ควรมีน้ำใจเพื่อแผ่ช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมให้ประสบความสำเร็จด้วย

โดยการอุดหนุนช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีความขยันหมั่นเพียร ถ้าพอช่วยทาง
ทุนทรัพย์ได้ก็ช่วย การช่วยให้ผู้อื่นตั้งตัวได้นั้น เป็นบุญกุศลอันยั่งยืน
และเขาจะระลึกถึงบุญคุณอยู่เสมอ นอกจากนี้ ถ้ามีโอกาสทำสาธารณ-
ประโยชน์ได้ก็ควรทำ

พระยาภักตินรเศรษฐ์ (เลิศ เศรษฐบุตร) เป็นคนไทยคนหนึ่งที
สร้างความสำเร็จให้แก่ชีวิตของตนเอง และได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอันมาก
ท่านสร้างตัวจากไม่มีอะไรเลยจนเป็นเศรษฐีคนหนึ่งของไทย ผลงาน
ของท่านเป็นประโยชน์แก่ครอบครัว วงศ์สกุล และสังคมไทยมาจนถึง
ปัจจุบันนี้ เช่น โรงพยาบาลเลิศสิน บริษัทธรมล้นนายเลิศจำกัด (รดมล้นขาว)
ซึ่งเพิ่งรวมเข้ากับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เมื่อเร็ว ๆ นี้
โรงแรมใหญ่ทันสมัยแห่งหนึ่งคือ โรงแรมฮิลตัน ณ ปาร์กนายเลิศ ก็เป็น
ของทายาทของพระยาภักตินรเศรษฐ์เหมือนกัน

พระยาภักตินรเศรษฐ์ได้กล่าวคิดเตือนใจไว้ว่า “ความซื่อสัตย์
สุจริต ความพากเพียรและความอดทน เป็นต้นทุนอันสำคัญซึ่งทุกคน
มีอยู่ ส่วนทุนทรัพย์นั้น มีเท่าไรก็ลงทุนไปเท่านั้นก่อน คนที่มักพูดว่า
‘ไม่มีทุนนั้น เพราะนึกถึงแต่จะทำการใหญ่เลยทีเดียว ไม่เริ่มจากเล็กน้อย
ไปหาใหญ่’”

เพราะฉะนั้นผู้มุ่งความสำเร็จในทางใดจึงต้องปลูกความพอใจ
มีความเพียรพยายาม เอาใจใส่และใช้ปัญญาพิจารณาในทางนั้นอย่าง
จริงจัง สมำเสมอ

นักเรียนนั้นมีหน้าที่โดยตรงในการศึกษาเล่าเรียน จึงต้องปลูก
ฉันทะลงไปในการศึกษา พิจารณาให้เห็นคุณค่าประโยชน์ของการศึกษา

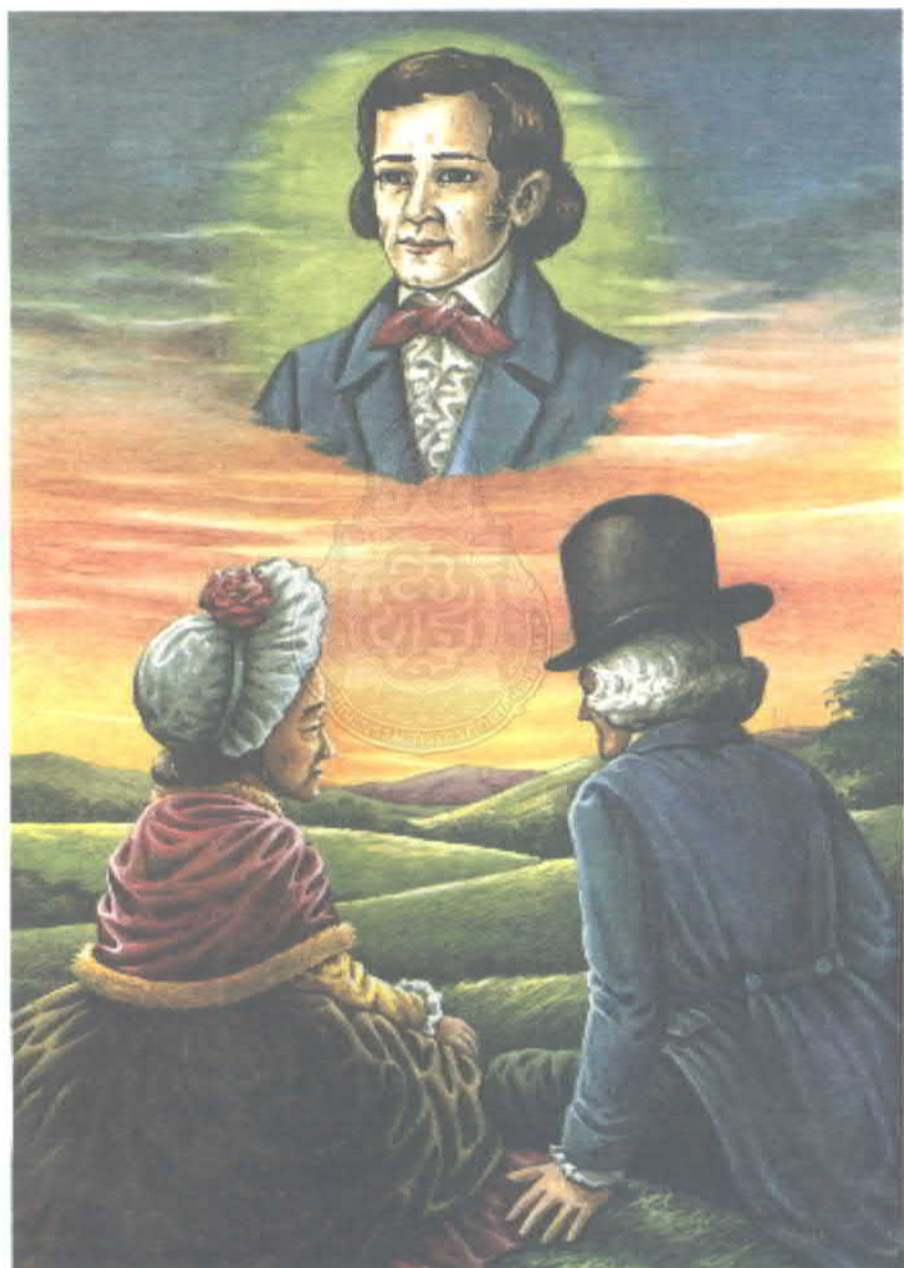

เล่าเรียน แม้จะลำบากบ้างในเบื้องต้นก็มีผลดีในเบื้องปลาย เหมือนรดน้ำ
ต้นไม้ที่โคนแต่มีผลที่ปลาย เมื่อมีผลแล้วก็ให้ผลไปเป็นเวลา ๓๐-๔๐ ปี
ก็มี เป็นร้อยปีก็มี เป็นการลงทุนที่เกินคุ้ม นอกจากนี้ การศึกษาเล่าเรียน
ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

เมื่อว่างจากการศึกษาเล่าเรียนก็ควรช่วยพ่อแม่ญาติพี่น้อง หรือ
ครูบาอาจารย์ทำการอันเป็นประโยชน์ การทำงานเป็นการเรียนโดยตรง
อย่างหนึ่ง เรียกว่า เรียนโดยการกระทำทำให้เรามีประสบการณ์ตรงและ
ฉลาดขึ้นทุกวัน เมื่อทำงานจริง งานนั้นเองจะสอนเราให้ได้บทเรียน
อย่างดีที่สุด เราจึงไม่ควรดูหมิ่นการทำงานใด ๆ

ลองอ่านเรื่องต่อไปนี่แล้วพิจารณาว่า เจ้าของประวัติได้สร้าง
ความสำเร็จในชีวิตมาอย่างไร ท่านต้องใช้อิทธิบาท ๔ เพียงใด

ผู้ให้พลังงานแก่โลก

ชายชราวัย ๗๐ ปีและหญิงวัยไล่เลี่ยกัน นั่งหันหน้าสู่ทิศตะวันตก มองดูดวงอาทิตย์สีแดงเข้มกำลังจะลับขอบฟ้า เขาชอบมองดวงอาทิตย์ตกดิน เพราะให้ความคิดอันลึกซึ้งหลายอย่างแก่เขา เขาโอบไหล่ภรรยาเบา ๆ พลาบเปรย

“ตลอดเวลา ๔๐ ปี เธอให้ความสุขแก่นั่นเสมอมา”

“ฉันเคยคิดว่า นักวิชาการ นักปราชญ์จะเป็นสามีที่ดีได้ยาก แต่เธอเป็นได้ดีทั้งสองอย่าง ฉันภูมิใจเสมอมา”

“เราเกิดห่างจากกาลิเลโอถึง ๒๒๗ ปี แต่ท่านก็ครองความยิ่งใหญ่ในหัวใจของนักวิทยาศาสตร์มาจนถึงปัจจุบันนี้ ฉันบูชาท่านจริง ๆ” เขาพูด

“คนจะเป็นปราชญ์ในทางใด จะต้องมีความบูชาปราชญ์ในทางนั้น ซึ่งเคยเดินทางมาก่อน” ฝ่ายภรรยาขยอก “คนที่ไม่บูชาใครเลยนั้น ยากนักที่จะประสบผลสำเร็จในทางวิชาการได้”

เขายิ้มออกมานิดหนึ่ง มือโอบภรรยาของเขากระชับเข้าทอ ดสายตาไปเบื้องหน้า มองดูพระอาทิตย์เหลืออยู่เพียงนิดเดียว กำลังจะลับขอบฟ้าไป สัญลักษณ์แห่งทิวกาลจวนสิ้น และแน่นอนความมืดกำลังแผ่กว้างเตรียมครอบคลุมโลกส่วนนี้ จินตนาการของชายชรากลับย้อนไปถึงอดีตซึ่งชีวิตของเขาได้ผ่านมาทั้งความสุข ความเศร้า ความขมขื่นและความชื่นชมมาแล้ว

เขาเกิดที่ประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๓๓๔ บิดาเป็นช่างตีเหล็กอยู่

บ้านนอก ฐานะยากจนมาก จึงเรียนหนังสือได้เพียงเล็กน้อยแล้วต้องออก เพราะบิดาไม่สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนได้อีกต่อไป การทำงานตีเหล็กของพ่อซึ่งอยู่ห่างไกลชุมชนนั้น รายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ จึงตัดสินใจหอบหิ้วกันไปอยู่ในกรุงลอนดอน ได้ที่อยู่อาศัยขอมขอ มีอาหารเพียงขนมปังแห้งเนยไม่ต้องพูดถึง ไม่มีเงินซื้อ ขนมปังแห้งก้อนหนึ่งต้องรับประทานให้ได้หนึ่งสัปดาห์ เพราะไม่มีทางจะหาได้อีกแล้ว เมื่อได้ขนมปังมาก้อนหนึ่งต้องคัดเป็น ๑๔ ชิ้น รับประทานวันละ ๒ มื้อ คือ เช้า เย็น มื้อละชิ้น นี่คือสภาพของครอบครัวที่ยากจนในมหานครลอนดอน

เขาต้องทำงานช่วยเหลือบิดาในเรื่องการตีเหล็กตั้งแต่อายุยังน้อย เมื่ออายุ ๑๓ ปี จึงได้งานทำเป็นส่วนตัว ในร้านขายหนังสือแห่งหนึ่ง เจ้าของร้านชื่อ ยอร์จ รีโบ เป็นคนใจดี มีเมตตากรุณาต่อเขาหน้าที่ของเขาคือ การนำหนังสือพิมพ์ออกไปให้ชาวบ้านเช่าอ่าน

หนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นหายากและแพงมาก ฉบับหนึ่งมีแผ่นเดียว ชาวบ้านมิได้ซื้อ ใช้วิธีเช่าอ่านจากร้านขายหนังสือ เขาเอาหนังสือพิมพ์ดังกล่าวนี้ไปให้ชาวบ้านอ่านแล้วต้องรอนบ้านหนึ่งอ่านจบ จึงนำไปให้บ้านอื่นอ่านต่อไป บางทีเขาต้องรอนาน ๆ ด้วยความกระวนกระวาย เพราะคนอ่านซึ่งนั่งกันอยู่หลายคน เมื่ออ่านแล้วก็วิพากษ์วิจารณ์เรื่องในหนังสือพิมพ์ และยังไม่ยอมคืนให้เขา เขาต้องรอ - รอ บางทีต้องยอมเสียมารยาทเร่งให้ผู้รับหนังสือรีบส่งคืนเขา เพราะเขาจะนำหนังสือพิมพ์ไปยังบ้านอื่นอีก

มีอยู่ครั้งหนึ่ง คนรับหนังสือพิมพ์โกรธมากปิดประตูกระแทกหน้าเขาจนเลือดไหล เขาไม่มีทางจะฟ้องร้องเรียกค่าทำขวัญอะไรเลย เพราะ

เขาเป็นเด็กยากจน ความยากจนทำให้หูดอะไรไม่ออก

เขามีชีวิตอยู่ในมหานครลอนดอนด้วยความลำบาก แต่เขาก็พยายามทำงานในหน้าที่ คือส่งหนังสือพิมพ์อย่างดีที่สุด เท่าที่กำลังความสามารถจะอำนวยให้ได้ การเอาใจใส่ในการงานของเขาไม่แพ้สายตาของนายจ้าง ดังนั้นเมื่อส่งหนังสือพิมพ์อยู่ครบหนึ่งปี นายจ้าง คือ ยอร์จ รีโบ ก็ได้เลื่อนตำแหน่งให้เขาทำหน้าที่ฝึกหัดการเย็บปกหนังสือ เขาภูมิใจอย่างมากที่ได้ตำแหน่งใหม่ บิดามารดาก็สนับสนุน เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่จะยึดเป็นอาชีพถาวรได้ หรืออาจแยกตัวออกมาทำของตัวเองในภายหลัง เพื่อก่อสร้างสร้างตัวต่อไปก็ได้

เวลาพักผ่อนจากการเย็บปกหนังสือ เขาชอบอ่านข้อความในหนังสือ นั้น ประเภทหนังสือที่ชอบมาก คือ คำราเคมี และไฟฟ้า เขามีเงินเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยจากการสะสมของเขาเอง ได้นำไปซื้อเครื่องมือทดลองบางอย่างและทำการทดลองเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตามงานในหน้าที่ของลูกจ้างคือการเย็บปกหนังสือ นั้น เขาไม่ยอมให้เสีย และทำอย่างประณีตสวยงาม เป็นที่พอใจของนายจ้างเสมอ ทำให้นายยอร์จ รีโบ มีเมตตากรุณาต่อเขามากขึ้น และเขาก็มีความสุขขึ้น

ต่อมาวันหนึ่ง เขาได้อ่านพบประกาศที่ริมถนนแห่งหนึ่งว่า อาจารย์เตตุ้ม จะแสดงปาฐกถาเรื่องปรัชญาธรรมชาติ เขาอยากฟังปาฐกถานั้น แต่ขัดข้องด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ ขาดเงิน ๑ ชิลลิง และเวลาในการที่จะเข้าฟังปาฐกถา เพราะเขาไม่ใช่นักเรียน แต่เป็นคนทำงาน ต้องแล้วแต่ นายจ้าง บังเอิญโชคดี นายจ้างผู้มีเมตตากรุณาได้อนุญาตให้เขาไปฟังปาฐกถาได้ สำหรับเงิน ๑ ชิลลิงที่จะต้องเสียทุกครั้งที่เขาฟังปาฐกถานั้น

พี่ชายของเขาคนหนึ่งซึ่งหาเข้ากินค้าเหมือนกันได้ช่วยออกให้

เขาจึงมีโอกาสดำรง ที่ว่าปาฐกถานั้น ความจริงก็คือการสอนตามหลักสูตรนั่นเอง เขามีโชคที่ได้เรียนวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรในตอนนั้น

เขาพยายามเรียนจนจบหลักสูตรของอาจารย์เดคม มีความรู้เบื้องต้นทางวิทยาศาสตร์พอสมควร แต่จะเทียบกับผู้ซึ่งเรียนวิทยาศาสตร์โดยตรงนั้นคงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม งานเขียนปกหนังสือเขามีได้ทอดทิ้งเลย ทำงานฉาบฉวยกระทั่งเป็นช่างทำปกหนังสือที่มีฝีมือดีคนหนึ่ง และต่อมาก็มีร้านทำปกหนังสือร้านหนึ่งจ้างเขาให้ไปทำปกหนังสือ เห็นว่ามีรายได้สูงกว่าเขาจึงยอมทิ้งร้านเดิม คือ ร้านของนายยอร์จ รีโบ แต่เขาต้องเสียใจในภายหลัง เพราะเจ้าของร้านใหม่มิได้มีเมตตากรุณาเหมือนนายยอร์จ รีโบเลย เจ้าของร้านใหม่เป็นคนหยาบกระด้าง ชอบด่าว่า ไม่เห็นใจลูกจ้าง เขาเสียใจในเรื่องนี้มาก ทนไม่ไหว ในที่สุดต้องลาออก จะกลับไปหานายจ้างคนเดิมก็ไม่ได้เสียแล้ว ในที่สุดเขาตกงาน มีความลำบากอย่างมาก

ประจวบกับเวลานั้น พ่อของเขาก็ตายลง เขาว่างงานเงินก็หมด เป็นเวลาที่ยากลำบากที่สุดในชีวิตของเขา เขารู้สึกว่าการเปลี่ยนงานและเปลี่ยนชีวิตนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องทำด้วยความรอบคอบ เกิดผิดพลาดขึ้นแล้ว แก้ไขได้ยาก การก้าวไปข้างหน้าเป็นความดี แต่หากก้าวอย่างไม่ระมัดระวัง ความเสียใจก็ตามมาในภายหลัง และแก้ไขยาก ความผิดพลาดทุกอย่างจะต้องทิ้งร่องรอยแห่งความขมขื่นไว้ให้เสมอ

อย่างที่เขาต้องขมขื่นอยู่เวลานี้ แต่เขาก็ไม่ลดละ ได้พยายามทำงานทำอยู่เรื่อย ๆ ความพยายามเป็นสิ่งมีผลตอบแทนคุ้มค่า หากบุคคลไม่ละทิ้งความพยายามเสียก่อน ความพยายามนั้นจะให้ผลเป็นความชื่นใจและความสมหวังเสมอ อย่างนี้กว่าจะมีชีวิตใดดำเนินไปโดยราบรื่นปราศจากความทุกข์ร้อนกังวล แต่ความทุกข์นั้นเองมิใช่หรือเป็นเหตุของความสุข ถ้าไม่มีแสงแดดที่ร้อนจ้า ร่มเงาอันเย็นสบายจะมีประโยชน์อะไร

แล้วความพยายามและความตั้งใจอย่างแน่วแน่เด็ดเดี่ยวของเขา ก็มีผล บุคคลที่ตั้งใจจริงมีความพยายามจริง โชคชะตาย่อมชักจูงไปสู่ความสำเร็จเสมอ

ครั้งหนึ่งมีปาฐกถาพิเศษโดยนักวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ เซอร์ ฮัมฟรีย์ เดวี เขาเล็ดลอดเข้าไปฟัง เมื่อฟังแล้วก็จดจำข้อความในปาฐกถานั้นได้โดยตลอด เขาเขียนปาฐกถาของ เซอร์ ฮัมฟรีย์ เดวี ตั้งแต่ต้นจนจบ เขียนปกอย่างสวยงามเพราะเขามีฝีมือทางนี้อยู่แล้วสมัยเมื่อทำงานเขียนปกหนังสืออยู่กับบอร์จ รีโบ เสร็จแล้วก็ส่งไปให้เซอร์ ฮัมฟรีย์ เดวี อ่านพร้อมด้วยใบสมัครขอเข้าทำงานกับนักวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่คนนั้น

ปกที่สวยงามช่วยใจให้เซอร์ ฮัมฟรีย์ อยากเปิดดูข้างใน เมื่อเปิดดูโดยตลอดแล้ว เขาได้เห็นความมหัศจรรย์ที่เด็กหนุ่มผู้หนึ่งอายุยังน้อยสามารถเขียนข้อความจากปาฐกถาของเขาได้ถูกต้องตลอด ไม่มีความผิดพลาดเลย ทั้ง ๆ ที่ภาษาซึ่งเขาใช้ปาฐกถานั้นเป็นภาษาทางวิชาการทั้งสิ้น แสดงว่าเด็กหนุ่มผู้นั้นมีพื้นความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างดี และมีมันสมองเลิศเหลือเกิน เซอร์ ฮัมฟรีย์ เดวี ได้ค้นพบคนสมองแก้วเข้าแล้ว รู้สึกปลื้มใจมากจึงตกลงรับเขาเข้าทำงานทันที และให้เป็นเด็กรับใช้ใน

ห้องวิทยาศาสตร์ ที่แรก ๆ ก็ให้ล้างหลอดแก้ว ล้างขวด ปิดขวด เช็ดดู
พื้นห้อง เขาทำได้ดีเป็นที่พอใจของเซอร์ ฮัมฟรี เดวี อย่างมาก เพราะ
งานนั้นเป็นงานที่เขารัก ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เขามิได้แสดงตัวว่า
มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เลย นี่คือวิสัยของคนฉลาด ย่อมไม่แสดงความรู้
ของตนเมื่อเวลายังไม่มาถึง เขาพยายามทำงานเท่าที่ ได้รับมอบหมาย
อย่างดีที่สุด และนายจ้างเมื่อเห็นความสามารถของเขาแล้วก็ค่อย ๆ เลื่อน
งานให้สูงขึ้นไป โดยใช้ให้หิบบโน้นหิบบนี้ และในที่สุดลองให้ผสมเคมี
อย่างง่าย ๆ เขาก็ทำได้ถูกต้อง

เขาค่อย ๆ เลื่อนฐานะขึ้นทีละน้อย จากเด็กรับใช้ในห้องทดลอง
มาเป็นผู้ช่วยของเซอร์ฮัมฟรี เพราะคุณธรรมคือความขยันหมั่นเพียร
ความอดทน ความเสียสละยอมตัว เขาขออ่านตำราทางวิทยาศาสตร์ของ
เซอร์ ฮัมฟรี เดวี ขอบอกว่าในห้องสมุด ในที่สุดเขาก็มีความรู้ดีทาง
วิทยาศาสตร์คนหนึ่ง เขากลายเป็นผู้ช่วยอย่างแท้จริงของเซอร์ ฮัมฟรี เดวี

ครั้งหนึ่ง เซอร์ ฮัมฟรี เดวี ได้รับเชิญจากสถาบันวิทยาศาสตร์
หลายแห่งในภาคพื้นยุโรปให้ไปแสดงปาฐกถาในประเทศต่าง ๆ เช่น
อิตาลี เยอรมัน และฝรั่งเศส และเขาก็ได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยติดตาม
ไปครั้งนี้ โชคดีอะไรเช่นนั้น

อุปสรรคที่เขาต้องประสบในการเดินทางครั้งนี้มีเพียงเรื่องเดียว
คือ การกีดกันและความรังเกียจของเลดี้ เดวี ภรรยาของเซอร์ ฮัมฟรี เดวี
เมื่อออกสมาคม เซอร์ ฮัมฟรี เดวี พยายามแนะนำทุกแห่งว่า เด็กหนุ่ม
ผู้นั้นเป็นผู้ช่วยของเขา แต่เลดี้ เดวี พยายามอยู่เสมอเหมือนกันที่จะแสดง
ให้ใคร ๆ ทราบว่า เด็กหนุ่มคนนั้นเป็นเพียงเด็กรับใช้ บางคราวเขานั่ง

โต๊ะอาหารแล้วในฐานะของผู้ช่วยนักวิทยาศาสตร์เรื่องนาม แต่เมื่อเลดี้
เดวีมาถึง เธอก็บอกเจ้าของงานว่า เด็กคนนั้นเป็นเพียงเด็กรับใช้ ไม่มีสิทธิ์
จะนั่งโต๊ะกับนายได้ เจ้าภาพจำเป็นต้องเชิญเขาออกไปนั่งรับประทาน
อีกแห่งหนึ่ง และเซอร์ ฮัมฟรี เดวี ก็พูดอะไรไม่ออก

“ทำไมเธอจึงตั้งใจขกย่องให้เกิดโรคเด็กคนนี้นัก” วันหนึ่งเลดี้
เดวี ถามสามี

“เขาเป็นคนที่ควรได้รับการยกย่องมิใช่หรือ” ฮัมฟรี พูด

“เขาเป็นเพียงเด็กรับใช้ในห้องวิทยาศาสตร์” เลดี้ เดวีว่า

“แต่เด็กคนนี้สมองแก้วจริง ๆ ฉันภูมิใจเหลือเกินที่ได้ค้นพบเด็ก
คนนี้ เขาจะเป็นนักวิทยาศาสตร์เอกต่อไปภายหน้า”

“ถึงอย่างไร เธอก็ไม่ควรลดตัวลงมายกย่องเด็กคนนั้นเป็นผู้ช่วย
ของเธอ”

“ฐานะของคนเราเปลี่ยนแปลงได้” เซอร์ ฮัมฟรี เดวีพูด ยิ้มน้อย ๆ
เป็นเชิงว่าไม่เห็นคำพูดของภรรยาเป็นสิ่งสำคัญที่ควรสนใจ “เขาเคยเป็น
เด็กรับใช้จริง แต่เวลานี้ฐานะของเขาเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เพราะความรู้
ความฉลาด รวมความว่ามันสมองของเขาเป็นสิ่งที่เราไม่ควรดูหมิ่น”

“พระเจ้านโปเลียนนั้น เดิมเป็นใคร” เซอร์ ฮัมฟรีพูดต่อ ก็เป็น
แต่เพียงเด็กบ้านนอกคนหนึ่งที่มีความพยายาม มีความทะเยอทะยาน
เวลานี้พระเจ้านโปเลียนเป็นจักรพรรดิไปแล้ว เธออย่าวัดคนจากฐานะ
เดิม ควรจะวัดเขาที่มันสมอง

“ยกย่องเขาไปเถอะ อีกหน่อยเธอจะเดือดร้อนเพราะเด็กคนนี้”
เลดี้ เดวีพูดเท่านั้นแล้วไม่พูดอะไรอีก

การถูกเหยียดหยามจากสุภาพสตรีผู้สูงศักดิ์ครั้งนี้ ทำให้เขารู้สึกเกลียดชังฐานันดรศักดิ์ แม้ต่อมาภายหลัง เขาได้ก้าวขึ้นสู่ฐานะผู้ยิ่งใหญ่แล้วก็ไม่ยอมรับฐานันดรใด ๆ เลย คงเป็นคนเดิม

“คนเดิม” มีน้อยคนนักในโลกนี้ที่จะเป็นคนเดิมอยู่ได้ ในเมื่อหลาย ๆ อย่างในชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปหมดแล้ว

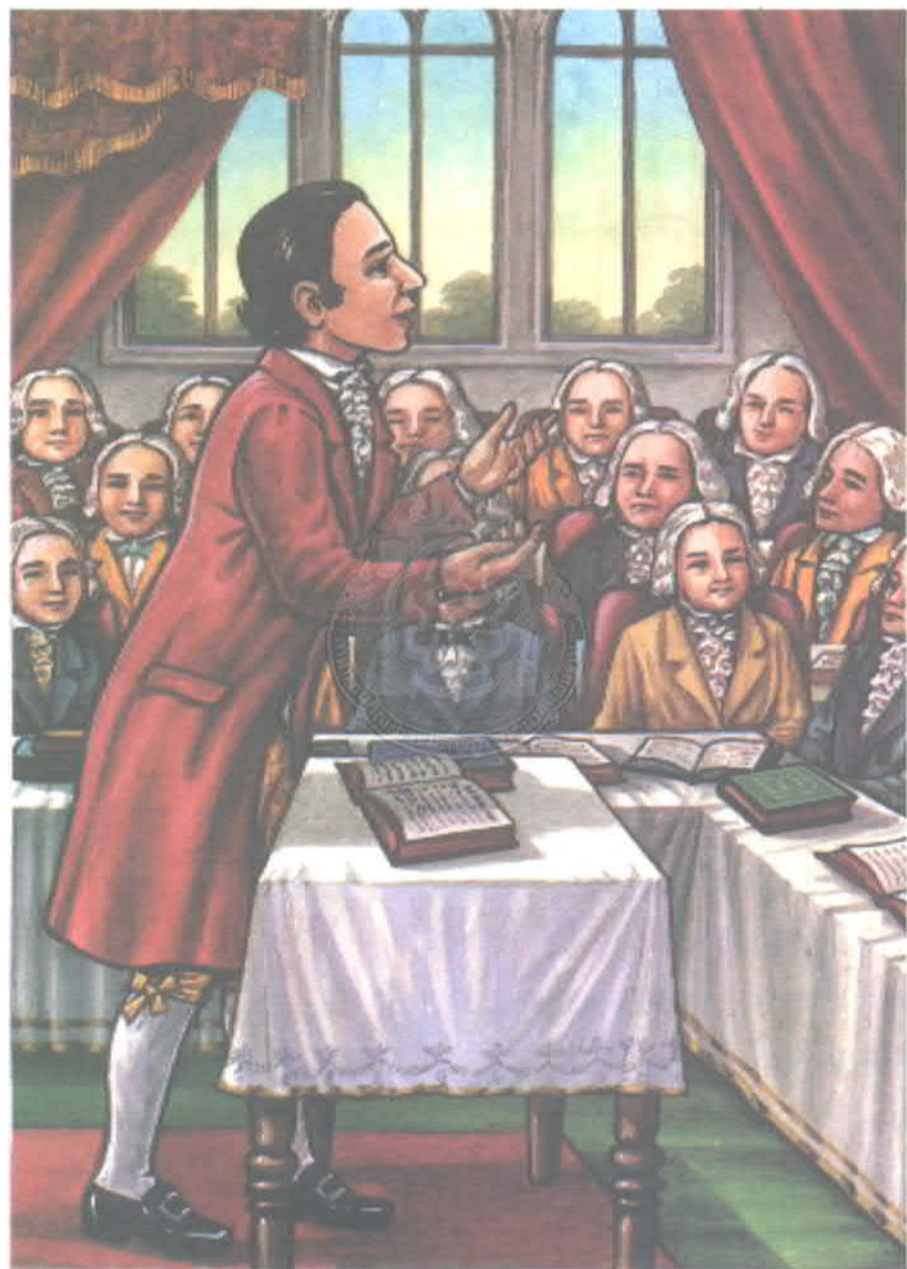
เมื่อกลับจากภาคพื้นยุโรปครั้งนั้นแล้ว เขาได้ทำงานแห่งใหม่ ณ ห้องวิทยาศาสตร์ แห่งราชบัณฑิตยสถานของอังกฤษนั่นเอง เป็นความโชคดีอย่างแท้จริงของเขา เขาไม่ต้องการอะไรอีกแล้ว เขาค้นคว้าศึกษาพยายามให้ก้าวหน้าในด้านวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ๕ ปีล่วงไป ๑๐ ปีล่วงไป มันล่วงไปด้วยการศึกษาค้นคว้าและทดลอง

ในที่สุดโชคอันมหาศาลก็เดินเข้าสู่วจรชีวิตของเขา—เขาได้รับอนุญาตให้แสดงปาฐกถา ณ ราชบัณฑิตยสถานนั่นเอง

เป็นความภาคภูมิใจอย่างใหญ่หลวง เพราะสถานที่นั้นล้วนแต่เป็นที่ชุมนุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต การแสดงปาฐกถาที่นั่นเป็นเกียรติที่น้อยคนนักจะได้รับ

หลังจากแสดงปาฐกถาครั้งนั้นแล้ว ราชบัณฑิตยสถานแห่งอังกฤษก็ได้ยอมรับเขาว่าเป็นปราชญ์คนหนึ่ง

ตอนนี้เองเขานึกถึงการแต่งงาน เขาได้แต่งงานกับสตรีที่เขารักคนหนึ่ง นอกจากเป็นนักปราชญ์ที่ค่อย ๆ ไต่เต้าขึ้นมาจากเด็กส่งหนังสือพิมพ์ เด็กล้างขวด ล้างหลอดแก้วและทำความสะอาดพื้นห้องแล้ว เขายังเป็นสามีที่ดีของภรรยาอีกด้วย มีน้อยนักที่นักปราชญ์จะเป็นสามีที่ดีของภรรยาพร้อม ๆ กันไป แต่เขาทำได้ และทำได้สม่ำเสมอ

ชื่อเสียงของเขาค่อย ๆ โด่งดังขึ้นทีละน้อย ๆ และต่อมาโลกก็ได้ยอมรับเขาแล้วว่า เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สำคัญยิ่งคนหนึ่งซึ่งโลกจะลืมมิได้ ในฐานะเขาเป็นผู้สร้างความก้าวหน้าทางวิชาเคมีมากมาย เป็นผู้สร้างแรงไฟฟ้าให้เป็นการใช้งานได้ นำไฟฟ้ามาเป็นเครื่องมือของมนุษย์ เป็นเหตุให้โลกมีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมอย่างมโหฬารอยู่จนถึงทุกวันนี้

“ฉันมีเรื่องเสียใจมากอยู่เรื่องหนึ่งในชีวิตที่ผ่านมา” เขาพูดกับภรรยา

“เรื่องอะไรคะ”

“เรื่องตะเกียงสำหรับกรรมกรใช้ในป้อมถ่านหิน”

“ที่เซอร์ ฮัมฟรี เดวี ประดิษฐ์ขึ้นใช่ไหม” ภรรยาถาม

“ใช่ และท่านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อความปลอดภัยของกรรมกรถ่านหิน และตามคำสั่งของรัฐสภาหรือรัฐบาล ตะเกียงที่กรรมกรใช้อยู่ก่อนนั้น ไม่สู้ปลอดภัย เมื่อถูกแก๊สของถ่านหินก็มักจะระเบิดเสมอ กรรมกรได้รับอันตรายมาก”

“แล้วไงคะ”

“เมื่อท่านเซอร์ ทำเสร็จแล้วก็นำเสนอรัฐสภา รัฐสภาที่ตั้งคณะกรรมกรขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยอีกครั้งหนึ่ง ฉันเป็นกรรมกรในขณะนั้นด้วย และฉันเป็นคนออกความเห็น ว่า ตะเกียงนั้นยังไม่ปลอดภัยอย่างแท้จริง ฉันต้องคิดอย่างหนักเพราะต้องเผชิญปัญหา ๒ ด้าน คือ อุปการะคุณของท่านอาจารย์เดวี กับความปลอดภัยของกรรมกร ในที่สุดฉันเลือกเอาความปลอดภัยของกรรมกร

จึงได้แสดงความคิดเห็นเสนอรัฐสภาว่า ตะเกียงนั้นยังไม่ปลอดภัย มีบางสิ่งบางอย่างจะต้องแก้ไข กรรมการคนอื่น ๆ ก็เห็นด้วย ท่านอาจารย์ฮัมฟรี เดวี โกรธฉุนมาก เธอคงจำได้ว่าเมื่อฉันได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกราชบัณฑิตยสถานนั้นมีท่านอาจารย์เดวี กัดคำณอยู่เสียวเดียว เรื่องตะเกียงเป็นเรื่องที่ฉันไม่สบายใจเสมอมา”

“แต่ฉันคิดว่า เธอได้เลือกทางที่ถูกต้องแล้วนี่ละ หากนำตะเกียงนั้นไปใช้จริงและไม่ปลอดภัย ท่านอาจารย์เดวีก็เสียชื่อเสียงยิ่งกว่าที่ถูกกัดคำณเสียอีก”

เขานิ่ง มองตรงไปเบื้องหน้า บริเวณนั้นสลัวลงทุกที เขาระลึกลึกย้อนหลังต่อไปอีก

วันหนึ่ง มีนักวิทยาศาสตร์หนุ่มคนหนึ่งเข้ามาในห้องวิทยาศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถาน พบเขานิ่งอยู่เข้าใจว่าเป็นเด็กรับใช้จึงถามอย่างกรุณา

“เธออยู่ที่นี้นานแล้วหรือ”

“นานแล้วครับ” เขาตอบ

“เธอเป็นคนรับใช้ในห้องนี้หรือ”

“ครับ”

“ได้เงินพอเลี้ยงชีพหรือ”

“พอไปได้ครับ”

“เธอชื่ออะไร”

“ไมเคิล ฟาราเดย์ครับ” เขาตอบหน้าตาเฉย

“ไมเคิล ฟาราเดย์!” นักวิทยาศาสตร์หนุ่มคนนั้นอุทาน ท่าทาง

เหมือนจะเป็นลม

ดวงอาทิตย์ตกดินแล้ว ทิวบริเวณมีแต่ความมืด แต่ดวงใจของ
ฟาราเดย์ยังสว่างไสวด้วยแสงแห่งปัญญา ความภูมิใจ และความสงบ
เยือกเย็น

ฟาราเดย์ ผู้ให้พลังมหาศาลแก่โลก

จะเห็นได้ว่าท่านที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ท่านจะต้องใช้
ฉันทะความพอใจมุ่งลงเป็นหนึ่ง และต้องใช้ความพากเพียรเอาใจใส่
และปัญญามากเพียงใด

บุคคลผู้มีความเพียรกล้า ย่อมตระหนักว่าความเพียรเป็นหน้าที่
อันตนพึงทำ เมื่อได้ทำความเพียรเต็มกำลังของตนแล้วถึงจะไม่สำเร็จ
ใครเล่าจะตำหนิได้ นักปราชญ์ตำหนิคนที่ล้มเหลวเพราะทำความเพียร
ย่อหย่อนต่างหาก

ผู้มีความเพียรย่อมนำเวลาให้สูญเปล่า เมื่อเวลาล่วงไปโดย
ไม่ใช่ประโยชน์เขาจะเสียใจและเสียค่าเวลาเป็นอันมาก เพราะเห็นว่า
ไม่ได้ทำสิ่งอันเป็นประโยชน์ควบคู่ไปกับเวลาด้วย เขาจะเห็นเวลาเป็น
สิ่งมีค่าซึ่งไม่ควรปล่อยให้ล่วงไปเปล่า ๆ แม้จะมีเวลาเพียงเล็กน้อย
ถ้าเขามีกำลังกายแข็งแรงพอไม่อ่อนเพลีย ไม่เจ็บป่วย เขาก็จะทำความ
เพียรเป็นการเก็บเล็กผสมน้อยนานวันเข้าก็จะพอกพูนขึ้นเอง คนมีความ
เพียรย่อมตระหนักว่า เขาจะล่วงพ้นความทุกข์และอุปสรรคต่าง ๆ ได้
ก็ด้วยความเพียรไม่ใช่ด้วยการอ่อนวอน ถ้าจะมีการอ่อนวอนก็น่าจะเป็น
ว่า “ขออย่าให้ข้าพเจ้ารู้สึกย่อท้อ ขอให้ข้าพเจ้ามีวิริยะอุตสาหะอย่างเต็ม
กำลัง, ขออย่าให้ข้าพเจ้าต้องอ่อนวอนสิ่งใดเลย”

ในการแสวงหาทรัพย์นั้น ผู้มีความเพียร ย่อมหาทรัพย์ได้ด้วยการทำงานที่เหมาะสม มีธุระอยู่เสมอไม่อยู่ว่าง ขยันทำงานหรือประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน ไม่เห็นแก่การหลบนอนมากเกินไป

คนที่มีชีวิตอยู่อย่างเกียจคร้าน ไม่ทำงานหรือหน้าที่ของตนให้เต็มกำลัง ย่อมเปิดโอกาสให้ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้นในใจได้มาก ส่วนคนที่ขยันหมั่นเพียร ย่อมได้ความสงบใจ อย่างน้อยก็ได้ขณิกสมาธิ คือสมาธิชั่วขณะในเวลาที่จิตใจจดจ่ออยู่กับการงานนั้น ความเพียรย่อมก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ทำความเพียรทั้งในปัจจุบันและอนาคต เหมือนเรารดน้ำต้นไม้ที่โคนแต่มีผลที่ปลาย

ผู้ที่จับจด เป้อ่อน่ายง่าย ทำการงานไม่มั่นคง ย่อมไม่ทำประโยชน์อันดีงามให้สำเร็จได้ ประโยชน์อันดีงามย่อมสำเร็จแก่ผู้ที่ทำการงานโดยไม่เป้อ่อน่าย ทำความเพียรเหมือนไฟสุมขอน คือ กรุ่นอยู่เสมอ ไม่ทำความเพียรแบบไฟไหม้ฟาง คือ ลูกวูบวาบขึ้นชั่วคราว แล้วดับไป มอดไป ไม่ติดขึ้นอีก

อนึ่งควรทราบว่ อะไรควรทำก่อน อะไรควรทำทีหลัง อย่าให้สับสน ถ้าสิ่งที่ควรทำก่อนกลับไม่ทำ ประมาท นอนใจ เมื่อล่วงกาลผ่านโอกาสเสียแล้วทำไม่ได้ จะต้องเสียใจว่า ถ้าเราทำอย่างนั้น ๆ เสียแต่แรกก็จะไม่วิบัติอย่างนี้ ซึ่งเรามักจะได้ยินคนจำนวนไม่น้อยพูดอย่างนี้เสมอ ตัวอย่างเด็กที่อยู่ในวัยเรียน โอกาสที่จะเรียนก็มี พ่อแม่ก็มีเงินทองเพียงพอที่จะส่งเสียให้เล่าเรียนได้ แต่เกียจคร้าน มัวไปเพลิดเพลินในการเล่น การเที่ยว พอล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว มีภาระผูกพันมากมาย ไม่สะดวกในการศึกษาเล่าเรียนเสียแล้ว จึงนึกย้อนเสียใจและเสียดาย

แต่ทุกอย่างได้ล่วงไปแล้วเรียกคืนไม่ได้ ย้อนกลับไม่ได้วันเวลาไม่ย้อนหลัง
วันนี้มีเพียงหนึ่งเดียว เพราะฉะนั้น จงทำวันนี้ให้ดีที่สุด อย่าผัดวัน
ประกันพรุ่งให้มากนัก ความเพียรต้องรีบทำวันนี้ที่เดียว ใครจะรู้ว่า
ความตายจะมีมาถึงในวันพรุ่งนี้หรือไม่ พึงตั้งใจไว้ว่า เป็นคนควร
พยายามจนกว่าจะสำเร็จประโยชน์ที่ประสงค์

การทำความเพียรติดต่อกับเป็นการสร้างสมบารมี พระโพธิสัตว์
ในสมัยเป็นพระมหาชนก ชาตินี้ในอดีตของพระพุทธเจ้า ได้ชื่อว่าเป็น
ผู้มีความเพียรอย่างยิ่งยวด ท่านมีพรรณนาว่า “อานิสงส์แห่งความเพียร
นั้นมีอยู่ ถึงแม้จะมองไม่เห็นฝั่งมหาสมุทร ขณะที่ว่ายอยู่ก็จะพยายาม
เรื่อยไป สักวันหนึ่งจะต้องถึงฝั่งนั้นถ้าไม่ตายเสียก่อน แต่ถึงจะตายใน
ขณะทำความเพียรก็ไม่มีใครคิดเสียได้ ถ้าเลิกทำความเพียรเสีย สิ่งที่จะ
เข้ามาแทนก็คือความเกียจคร้าน คนจะต้องได้รับผลแห่งความเกียจคร้าน
ของตน เมื่อมองเห็นผลที่ต่างกันของความเพียรและความเกียจคร้านแล้ว
ควรประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน แม้จะไม่สำเร็จก็ช่างเถิด”

เมื่อได้เสวยราชย์แล้ว พระมหาชนกโพธิสัตว์ ทรงหวนระลึกถึง
ความเพียรที่เคยทรงทำมา จึงทรงปลงอุทานด้วยความเบิกบานพระทัยว่า
“บุคคลผู้เป็นบัณฑิต ควรมีความหวังอยู่เสมอ ไม่ควรเบื่อหน่าย
การงาน ความปรารถนาของเรา ๒ ประการสำเร็จได้ก็เพราะ
เราไม่สิ้นหวัง คือได้ขึ้นบงกชมปรารถนา และได้ครองราชสมบัติ
สมปรารถนา”

“ผู้มีปัญญาแม้ได้รับทุกข์ก็ไม่ควรสิ้นหวังในความสุข คนส่วนมาก
เมื่อได้รับทุกข์ก็มักทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ต่อเมื่อมีความสุข

จึงทำสิ่งที่ประโยชน์ พวกเขาคิดความสำนึกที่ว่าคนมีปัญหา
แม้ได้รับทุกข์ก็ไม่สิ้นหวังในความสุข บางอย่างเราไม่เคยคิดว่า
จะเป็นก็เป็นไปได้ บางอย่างเราเคยคิดแต่ก็ไม่เป็นไปอย่างที่เราคิด
เช่น เราไม่เคยคิดว่าเราจะได้รับราชสมบัติโดยไม่ต้องรบ แต่สิ่งนั้น
ก็ปรากฏแก่เราแล้ว เราคิดว่า เราจะได้รับราชสมบัติในสุวรรณหภูมิ
แต่ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ โศกตรพयीไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุเพียง
ความคิดอย่างเดียวแต่จะสำเร็จได้ด้วยความเพียร จึงควรทำ
ความเพียรโดยแท้”

พระวริยบารมีของพระโพธิสัตว์ได้สืบเนื่องมาในตัวเองโดยตลอด
จนถึงพระชาติสุดท้ายที่เป็นพระสิทธัตถะ ทรงทำความเพียรอย่างไม่ย่อท้อ
จนได้สำเร็จพระโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า ทรงเป็นมหารุชของโลก

ในระหว่างที่ใช้ความเพียรพยายามทำสิ่งใดเพื่อบรรลุผลสำเร็จนั้น อาจมีสิ่งช่วยวนให้เราเกียจคร้านหรือออกนอกทาง จึงต้องใช้คุณธรรม อย่างอื่นเช่น ขันติความอดทน เป็นต้นช่วยด้วย ความอดทนนั้นมีอยู่ ๓ ประเภท เพื่อต่อต้านสิ่ง ๓ อย่าง คือ ชอบแต่ความสุขสบาย การเจ็บป่วย และอารมณ์ช่วยวน คือ

ริติขันติ หมายถึง อดทนต่อหนาวร้อน หิวกระหาย อดทนต่อ ความลำบากตรากตรำต่าง ๆ นักเขาเขาผู้ เพื่อให้การศึกษาและการงาน สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อิริยาสนขันติ อดทนต่อความเจ็บป่วยต่าง ๆ อันมาทำให้ร่างกาย กระวนกระวาย พยายามรักษาใจให้สงบ ไม่ให้กระวนกระวายไปด้วย ผู้มีความอดทนในเรื่องนี้ เจ็บมากเหมือนเจ็บน้อย เจ็บน้อยเหมือนไม่เจ็บ

เลย หนึ่ง ผู้มีปัญญาพึงพิจารณาทุกขเวทนาทางกายให้เป็นประโยชน์แก่จิตใจ ให้เห็นว่ากายนี้เป็นที่รองรับทุกข์นานาประการ เพื่อไม่หลงใหลมัวเมาในกายนี้จนไม่รู้จักความจริงของชีวิตดังกล่าวแล้ว

ตติยชาขันติ อุดหนุนต่ออารมณ์ชั่ววูบต่าง ๆ เช่น สิ่งที่มาชั่ววูบให้โลกบ้าง โกรธบ้าง หลงบ้าง คนที่ต้องทำความชั่วต่าง ๆ ก็เพราะอุดหนุนต่ออารมณ์เหล่านี้ไม่ได้ จิตใจต้านทานต่อกระแสอันรุนแรงของอารมณ์ไม่ได้ กำลังต้านทานมีไม่พอ ความโลภ โกรธ หลง จึงครอบงำย่ำยีได้ ต้องเสียคนไปก็มาก จึงควรหัดอดทนต่อสิ่งชั่ววูบใจต่าง ๆ กล่าวคือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย อันน่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ

เป็นเรื่องน่าประหลาดอยู่ประการหนึ่งในหมู่มนุษย์ คือ มักจะอดทนต่อเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ค่อยได้ แต่จะอดทนในเรื่องใหญ่ ๆ ได้ เช่น ใครมาด่าว่าเสียดสีเขาเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีกิริยาทำที่ดูหมิ่นเขาเล็ก ๆ น้อย ๆ เขาทนไม่ได้ ต้องทะเลาะวิวาท ประหัดประหารกัน แต่พอติดคุก ถูกจองจำ ต้องทำงานหนัก กินอยู่หลับนอนลำบากแร้นแค้น เขากลับทนได้ถึง ๕ ปีบ้าง ๑๐ ปีบ้าง ๒๐ ปีบ้าง หรือตลอดชีวิตบ้าง ถ้าเขาหัดอดทนเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เสียก็คงไม่ต้องมาอดทนต่อเรื่องใหญ่ ๆ อุปมาเหมือนคนที่ระวังไฟเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ไฟไม้ขีด ไฟในครัว ไฟรูปเทียน เป็นต้น ไม่เผอเรอจนไหม้บ้านเรือน เขาก็ไม่ต้องเสียแรง เสียเวลา และเสียทรัพย์สินเป็นอันมากเพราะไฟไหม้บ้าน การหัดอดใจ และสร้างกำลังใจให้ทนทานต่ออารมณ์ชั่ววูบจึงมีประโยชน์มหาศาลต่อชีวิตทุกด้าน มีคำกล่าวเป็นคติที่น่าสนใจ น่าคิดว่า “คนอ่อนแอพอกทน

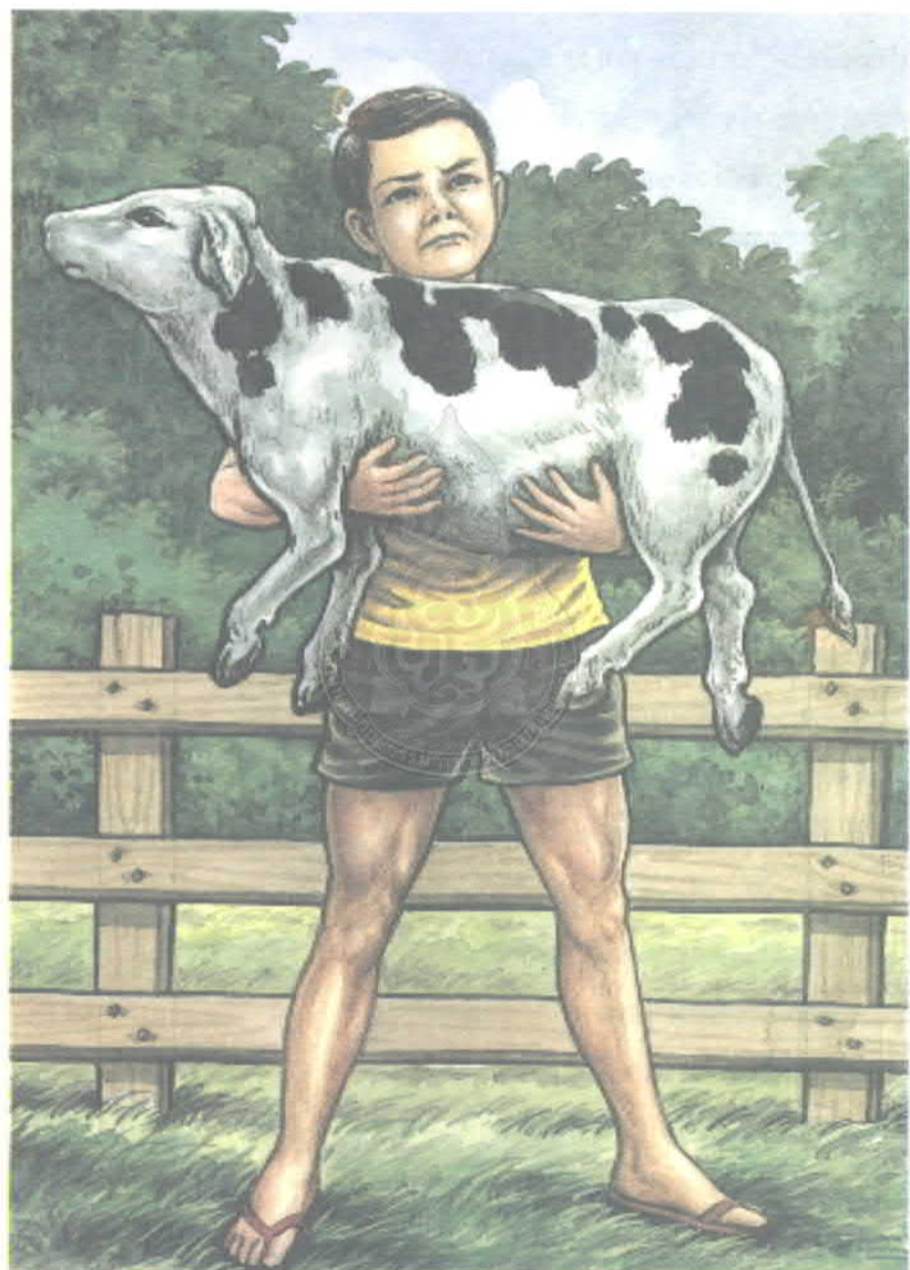
คืออารมณ์ที่ไม่น่าพอใจได้ แต่คนเข้มแข็งเท่านั้นที่จะอดทนอารมณ์อัน
 น่าพอใจได้” หมายความว่า การอดทนต่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจนั้น
 ต้องใช้กำลังใจที่เข้มแข็งกว่า เพราะสิ่งที่น่าพอใจมีอำนาจช่วยวนมาก
 แปลว่า เราจะต้องอดทนต่ออารมณ์ทั้งที่ไม่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ คนที่
 อดทนต่ออารมณ์ที่น่าพอใจได้ ไม่ให้หวั่นไหวไปตามสิ่งช่วยวนอันน่าพอใจ
 นั้นต้องมีจิตใจเข้มแข็งกว่าคนที่อดทนต่ออารมณ์อันไม่น่าพอใจ เพราะ
 อารมณ์อันไม่น่าพอใจนั้น เราจำเป็นต้องอดทนอยู่แล้ว

การฝึกจิตให้อดทนก็เหมือนการหัดยกน้ำหนัก เมื่อค่อย ๆ เพิ่ม
 น้ำหนักขึ้นทีละน้อยและยกทุกวันก็จะยกน้ำหนักนั้นได้มาก เพราะกำลัง
 ของผู้ยกก็เพิ่มขึ้นตามกำลังของน้ำหนัก มีเรื่องเล่ากันว่า เด็กคนหนึ่ง
 เลี้ยงลูกวัวไว้และเขาอุ้มลูกวัวทุกวัน เมื่อลูกวัวโตเป็นวัวใหญ่แล้วเขาก็
 ยังอุ้มได้ นี่คือตัวอย่าง

ความเพียรกับความอดทนจึงต้องไปด้วยกัน เพื่อให้ความเพียรนั้น
 ดำเนินไปต่อเนื่องและมีมากพอที่จะให้ประสบความสำเร็จได้ ความขยัน
 หมั่นเพียรเมื่อทำไปติดต่อกันไม่ขาดสายก็จะกลายเป็นนิสัยที่เคยชินต่อ
 ความขยันนั้น เกียจคร้านไม่เป็น

ความเคยชินที่ดีมีคุณค่ากับชีวิต

ทั้งคนชั้นสูงและคนชั้นต่ำย่อมเหมือนกันทั้งนั้น คือ ความเคยชิน
 ย่อมสามารถกลืนมนุษย์ได้ ฉะนั้น ขอให้เราคิดดูให้ดีและละทิ้งความ
 เคยชินที่ชั่วร้ายเสีย ยังมีความรู้สึกและเคยชินมากขึ้นเพียงใด ก็ยิ่ง
 ประจักษ์แจ้งขึ้นเพียงนั้นว่า มนุษย์เรานี้แหละคือ สาเหตุแห่งทุกข์และสุข
 ของตนเอง

ความเคยชินเปรียบเหมือนเชือกที่ขึงเป็นเกลียวค่อย ๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อย เมื่อหนาแน่นเสียแล้วก็ตัดให้ขาดได้ยาก ไม่ว่าความเคยชินในทางดีหรือทางชั่ว เมื่อเป็นเช่นนี้เราฝึกให้มีความเคยชินในทางดีจะมีดีกว่าหรือ เช่น เคยชินต่อความขยันหมั่นเพียร เคยชินต่อความอดทน ย่อมจะดีกว่าเคยชินต่อความเกียจคร้านและความไม่มีน้ำอคน้ำทน

ทุกคนต้องประกอบการทำงานต้องประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งหลักสำคัญในการเลือกอาชีพอย่างหนึ่งก็คือ จังหวะงานที่ทำให้เราเพลิดเพลินในการทำ เพราะนั่นเป็นสิ่งจำเป็นขั้นแรกที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน

ธอมัส เอดิสัน นักประดิษฐ์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวอเมริกัน ได้กล่าวไว้ว่า เขาได้ประสบความสำเร็จใหญ่หลวงในด้านการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ เพราะเขาสนุกเพลิดเพลินกับงาน ไม่เฉพาะแต่เอดิสันเท่านั้น คนทุกคนผู้ประสบความสำเร็จในด้านใด เขาต้องชอบงานนั้น สนุกสนานเพลิดเพลินอยู่กับงานนั้น มีความพากเพียรพยายามเอาใจใส่และทุ่มเท ปัญญาความรู้ความสามารถทั้งหมดลงในงานนั้น คนที่ทำงานด้วยความเบื่อหน่ายไม่มีทางที่จะเจริญรุ่งโรจน์ขึ้นมาได้เลย

เจ.เอส.มิลล์ ปราชญ์ชาวอังกฤษ (ค.ศ. ๑๘๐๖ - ๑๘๗๓) ได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังและน่าคิดที่สุดว่า “ความไม่เหมาะสมกับหน้าที่การทำงานในวงการอุตสาหกรรม นับว่าเป็นความเสียหายอันมหาศาลที่สุดในสังคมมนุษย์”

ใคร ๆ ก็จะต้องเห็นด้วยกับคำของมิลล์ และอาจจะเพิ่มลงไปได้ว่า คนที่ต้องทุกข์ทรมานที่สุดในโลกก็คือ ผู้ที่ต้องทำงานอันไม่เหมาะสม

กับอุปนิสัยของเขาและเขาเกลียดงานนั้น คนที่ไม่ชอบงานของตนจนถึงขั้นเกลียดหรือรู้สึกท้อว่าสติปัญญาของเขาถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดเสียแล้วนั้น จะทำงานให้ดีได้อย่างไร เมื่องานเลวลงตัวเขาเองก็ไม่มี ความภูมิใจ ผู้บังคับบัญชาหรือคนทั้งหลายก็มองเขาในแง่ต่ำหรือต่ำหั้น เขาไม่ได้รับการยกย่องจากสังคม ลงท้ายที่สุดก็ล้มเหลวทั้งงานและคน

ในการทำงานนั้น ย่อมจะต้องพบกับอุปสรรค เพราะความผิดพลาดบกพร่องของเราเองบ้าง เพราะสิ่งอื่นบ้าง เมื่อใดพบอุปสรรค จงเอาใจใส่พิจารณาปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างรอบคอบและสร้างกำลังใจคิดต่อสู้เผชิญปัญหาและอุปสรรคนั้นด้วยความอดทนเข้มแข็งบึกบึนไม่ท้อถอยง่าย พยายามแก้ปัญหาด้วยปัญญา ไม่ใช่ด้วยอารมณ์

เรื่องต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่า บัณฑิตท่านแก้ปัญหาด้วยการใช้อิทธิบาท คือ วิมังสา ซึ่งได้แก่ ปัญญาและความเพียรอย่างไร

ในสมัยของพระพุทธเจ้า มีพระภิกษุสาวกของพระองค์รูปหนึ่งเรียนกรรมฐานในสำนักของพระพุทธองค์ แล้วไปทำความเพียรอยู่ในป่าถึง ๓ เดือน ก็ไม่อาจบรรลุมรรคผลใด ๆ ได้ จึงคิดว่า “บรรดาบุคคล ๔ จำพวกที่พระศาสดาตรัส เปรียบกับดอกบัว ๔ เหล่าไว้ เราคงเป็นผู้อำภัพในศาสนาไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ อยู่ป่าต่อไปก็ไม่มีประโยชน์ เราควรกลับไปอยู่ในเมืองฟังพระธรรมเทศนาอันไพเราะของพระศาสดาดีกว่า” คิดดังนี้แล้วกลับมายังวัดเชตวัน เล่าเรื่องนั้นให้ภิกษุเพื่อนพรหมจารีทราบ

ภิกษุทั้งหลายนำสาวกผู้นั้นไปยังสำนักพระศาสดา กราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ ว่า “ภิกษุรูปนี้เป็นผู้คลายความเพียรเสียแล้ว” พระศาสดา

ศรีว่า “เธอบวชในศาสนาของเรา ผู้สรรเสริญความเพียร โฉนจึงกลายเป็นความเพียรเสียเล่า เธอไม่ควรทำตนให้คนทั้งหลายรู้จักในฐานะผู้คลายความเพียร แต่ควรทำตนให้เขารู้จักในฐานะผู้มีความเพียรสม่ำเสมอไม่ทอดอย ครั้นอดีตเธอก็เป็นผู้มีความเพียรมาอย่างดีแล้ว คนเหล่านั้นได้รับความสุขเพราะความเพียรของเธอแต่ผู้เดียว ได้ดื่มน้ำในทะเลทรายที่กันดาร คนเหล่านั้นได้รับความสุขเพราะความเพียรไม่ถอยหลังของเธอ”

เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลให้ทรงแสดงเรื่องในอดีตของภิกษุนั้น พระพุทธองค์จึงทรงนำเรื่องในอดีตมาแสดงดังนี้

ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์เป็นพ่อค้าเกวียนในกรุงพาราณสี เทียวค้าขายด้วยเกวียน ๕๐๐ เล่ม มาถึงทะเลทรายอันกันดารแห่งหนึ่ง ระยะทางกันดารยาวถึง ๖๐ โยชน์ หรือประมาณ ๘๖๐ กิโลเมตร ทรายละเอียดขนาดกำแล้วไม่ติดอยู่ในมือเลย ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นร้อนเหมือนกองถ่านเพลิง เพราะฉะนั้นพวกพ่อค้าเกวียนเหล่านั้นจึงบรรทุกเอาเสบียงอาหาร เช่น ฟืน น้ำ น้ำมัน และข้าวสาร เป็นต้น เดินทางเฉพาะกลางคืนเท่านั้น พอรุ่งอรุณก็ทำกระโจมแล้วหยุดพัก พอตกลงเย็นบริโภคอาหารเย็นแล้ว แผ่นดินแผ่นทรายเย็นแล้วก็เดินทางต่อไป

พระโพธิสัตว์ เป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียนเดินทางผ่านทางกันดารในทะเลทรายนั้นได้ ๔๕ โยชน์แล้ว เหลืออีกราตรีเดียวก็จะพ้นทางกันดาร จึงสั่งให้บริวารเท้าน้ำทิ้งเสียสิ้น

พ่อค้าเกวียนผู้นำทางนั่งอยู่ที่เกวียนคันหน้า คอยดูดาว และบอกทางว่า “ท่านทั้งหลายจงหันเกวียนไปทางนี้ จงขับเกวียนไปทางนั้น” และเนื่องจากเขาไม่ได้นอนมาหลายเวลารู้สึกเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลีย

จึงกลับไป โคทั้งหลายเวียนมาทางเดิม พอรุ่งอรุณก็ถึงที่ที่พวกเขาเริ่มออกเดินทางเมื่อวันวาน

คนนำทางเดินขึ้นเขารุ่งอรุณ บอกให้ชาวเกวียนกลับเกวียน แต่ไม่ได้ประโยชน์อะไรเสียแล้ว พ่อค้าเกวียนทั้งหลายเสียใจมาก เมื่อรู้ว่าพวกคนทั้งหลายเดินทางกันทั้งคืนมาหยุดอยู่ที่เดิม ตอนเริ่มออกเดินทางนั้นเอง เข่าบ่นกันว่า “น้ำของพวกเราหมดแล้ว พวกเราจะฉิบหายในครั้งนี้อย่างแน่นอน” แล้วพากันนอนอยู่ใต้เกวียนของตน

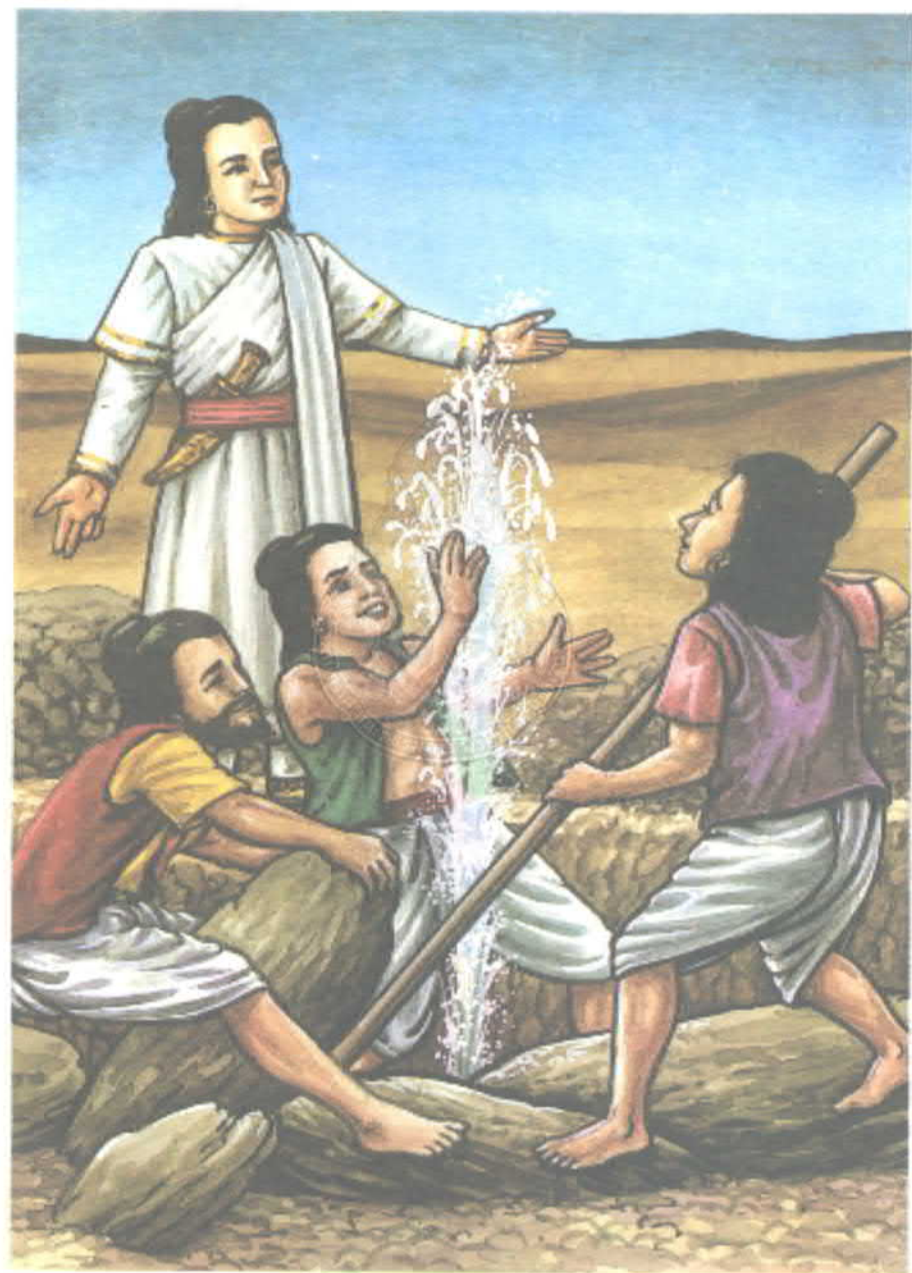
ส่วนพระโพธิสัตว์เที่ยวเดินตรวจดูพื้นที่บริเวณนั้นเห็นกอหญ้าแพรกกอหนึ่ง จึงเกิดความคิดขึ้นว่า เมื่อมีหญ้าอย่างนี้ จักต้องมีน้ำอยู่ภายใต้แน่นอน จึงให้บริวารของตนขุดสถานที่นั้น คนทั้งหลายขุดลึกลงไป ๖๐ ศอก ไม่พบน้ำเลย พบแต่หินแผ่นหนึ่ง พ่อค้าทั้งหมดหมดสิ้นความพยายาม พากันนอนรอความตายอยู่

ฝ่ายพระโพธิสัตว์คิดว่า “ภายใต้แผ่นหินอาจมีน้ำก็ได้ จึงได้ลงไปเจียหูฟงไฉยในเสียงน้ำไหลจึงขึ้นมาแล้วบังคับคนใช้ของตนว่า “เมื่อเจ้าจะละความพยายามเสียแล้ว พวกเราจักพากันฉิบหายหมด เจ้าจงเอาก้อนเหล็กนี้ต่อยแผ่นหินให้แตก คนใช้ทำตามนั้นแล้ว แผ่นหินแตกเป็นสองซีก กระแสน้ำ ๒ ข้างเกลียวพุ่งขึ้นประมาณเท่าลำตาล

พ่อค้าทั้งหมดจึงได้ดื่มอาบ และเดินทางต่อไปได้ตามความประสงค์ของตน

พระศาสดาทรงนำเรื่องนี้มาเล่าจบแล้วตรัสต่อไปว่า

“คนผู้ไม่เกียจคร้านทั้งหลายช่วยกันขุดแผ่นหินในทะเลทรายได้น้ำในทะเลทรายอันเป็นที่ดอนฉันทิ มุนีผู้ไม่เกียจคร้านก็ฉันทิ เป็น

ผู้ประกอบด้วยกำลังแห่งความเพียรย่อมได้ประสบความสำเร็จ”

นี่คือคุณของปัญญาและความเพียร ความเพียรและการเอาใจใส่ต่อการทำงานยังมีคุณอีกอย่างหนึ่งคือ ช่วยทำลายความทุกข์ ความวิตกหมกมุ่นให้หมดไป ไม่มีเวลาสำหรับทุกข์ เพราะต้องเอาเวลาไปทำงานหรือทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลาจนไม่มีเวลาสำหรับทุกข์ร้อน

ยอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ นักแต่งบทละครผู้มีชื่อเสียงโด่งดังชาวไอริช ได้กล่าวไว้ว่า เวลาว่างท่านมักปล่อยให้ความคิดวิตกกังวลมารบกวนใจว่ามีความสุขหรือไม่ นั่นแหละคือสาเหตุแห่งทุกข์

ขณะที่สงครามโลกครั้งที่สองกำลังรุนแรงอยู่นั้น เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษผู้มีนามอุโฆษต้องทำงานวันละ ๑๘ ชั่วโมง มีคนถามท่านว่า มีความรู้สึกหนักใจมากหรือไม่ในความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่เช่นนี้ เชอร์ชิลล์ตอบว่า ฉันมีภารกิจมากมายจนไม่มีเวลาจะกังวล

คนที่อยู่ว่างไม่ทำอะไรให้เป็นประโยชน์มักต้องตกเป็นทาสแห่งความวิตกหมกมุ่นทุกข์ร้อน ส่วนนักทำงาน นักค้นคว้า ซึ่งเวลาต้องหมดไปกับการแสวงหาความรู้และความจริงใหม่ ๆ นั้น โรควิตกกังวลไม่อาจลักลั่นเข้ามาในชีวิตของเขาได้ เพราะเขาไม่มีเวลาพอที่จะคิดอะไรอย่างฟุ้งเฟ้อ แม้แต่งานของเขาก็ไม่มีเวลาทำพออยู่แล้ว

ทำไมการทำงาน การทำความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงสามารถทำลายความวิตกกังวลเสียได้ คำตอบก็คือ ธรรมชาติของจิตใจมีกฎอันแน่นอนตายตัวอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่อาจคิดอะไรครั้งละ ๒ อย่างได้ คือ ไม่อาจมีอารมณ์ ๒ อารมณ์ในขณะเดียวกันได้ มันต้องเกิดขึ้นทีละอย่าง เมื่อเป็นดังนี้ขณะที่เรากำลังคิดเรื่องงาน ทำงานอย่างเอาใจ

จดจ่ออยู่ อารมณ์อย่างอื่นก็ไม่อาจเข้ามาได้ ความทุกข์ ความกังวล จะไม่มารบกวนเรา การทำงานด้วยวิริยะอุตสาหะด้วยความพอใจด้วย ปัญญา จึงเป็นอุบายอันดียิ่งในการขับไล่อารมณ์ร้ายหรือความทุกข์ร้อน ออกไปจากจิตใจของเรา เมื่อนานเข้าจิตก็ได้พลังและเคยชินกับการทำงาน เพิ่มพลังมากขึ้น ๆ จนบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ทุกข์ไม่เป็นหรือไม่มีเวลาสำหรับ ทุกข์

การทำงานที่ไม่มีโทษ การใช้ความเพียรไปในทางที่ดีจึงเป็นยา รักษาชนิดหนึ่ง แพทย์ชาวกรีกสมัยก่อนได้เคยใช้วิธีนี้รักษาคนป่วยผู้เป็น โรคทางจิตมาแล้ว และแม้ในสมัยปัจจุบันนี้ก็เป็นที่นิยมของจิตแพทย์ ทั่วไปในการรักษาคนป่วยผู้เป็นโรคจิตกักขฬ

นักเรียนนักศึกษา และประชาชนผู้มักวิตกกังวลใจเลื่อนลอย เสว้าซึม ลงโทษตัวเอง ลองเอาวิธีการนี้มาใช้ดูก็จะได้ผลประจักษ์เป็นที่พอใจ

นอกจากการเรียน การทำงานแล้วเราควรปลูกฝังอิทธิบาทในการ ประกอบคุณงามความดี คือสร้างความพอใจ ความ پاکเพียร ความ เอาใจใส่และปัญญาพิจารณาเหตุผลในการประกอบคุณงามความดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ชีวิตร่มเย็นเป็นสุข

การสร้างความเป็นภารกิจอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่จะต้อง ทำตลอดชีวิตหรือถ้าจะกล่าวให้หนักแน่นเข้าไปอีก ก็กล่าวได้ว่าตลอด เวลาที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏนั้น ความดีเป็นสิ่งที่เลิกทำไม่ได้ คนเรา จะทำอะไรหรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งซึ่งจะไม่ทำไม่ได้ สิ่งนั้นคือ ความดี แต่คนที่ทำความดีได้มันคงยังยืนยันนั้นจะต้องมีพื้นฐานทางจิตใจดี มี

พื้นฐานอันมั่นคงเหมือนการสร้างตึก หรืออาคารใหญ่ อาคารถาวรจะต้อง
ลงรากตอกเข็มอย่างแน่นหนามั่นคง

อุปสรรคของการทำความดีนั้นมีมาก จึงทำให้คนจำนวนไม่น้อย
ท้อถอยในการทำความดี เห็นว่าการไม่ต้องทำอะไรแล้วอยู่ไปวันหนึ่ง ๆ
สุขสบายกว่า จะทำให้เหนื่อยยากลำบากทำไมกัน เพราะฉะนั้น เพื่อให้มี
พื้นฐานทางจิตใจที่ดี มั่นคงจึงควรน้อมจิตให้รักความดีอยู่เสมอเหมือน
คนหนุ่มสาวที่รักสวยรักงาม รักความสะอาด การรักความดีก็เพื่อความดี
นั่นเอง แม้เราจะทำความดีเพื่อความดี แต่เมื่อได้สั่งสมความดีบริบูรณ์
ดีแล้ว ความดีนั้นเองจะย้อนกลับมาคุ้มครองให้อยู่เป็นสุข เหมือนคน
ปลูกต้นไม้ไว้ด้วยความรักต้นไม้ เมื่อมันเจริญเติบโตเต็มที่แล้ว ย่อมให้
ร่มเงาออกผล ความร่มเย็นเป็นสุขแก่เจ้าของผู้ปลูกนั่นเอง สมตาม
ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า **ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม, ธรรมที่บุคคล
ประพฤติดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้**

ด้วยเหตุนี้ คนดี มีปัญญา ย่อมไม่ละเลยคุณงามความดี ไม่ดูหมิ่น
ว่าเล็กน้อยแล้วเพิกเฉยเสีย เขาย่อมหมั่นสั่งสมคุณงามความดีวันละเล็ก
ละน้อย เท่าที่กำลังกาย กำลังทรัพย์และโอกาสจะอำนวย เหมือนคน
เข้าไปในสวนดอกไม้เก็บดอกไม้ใส่กระเช้าหรือตะกร้า ไม่นานนักกระเช้า
หรือตะกร้านั้นย่อมเต็มไปด้วยดอกไม้หลากสีและรูปทรง

ความดีที่จะต้องทำนั้นมีมาก ที่ต้องใช้ทุนทรัพย์ก็มี ไม่ต้องใช้
ทุนทรัพย์ก็มี โดยที่สวดการนั่งอยู่เฉย ๆ แล้วแผ่เมตตาจิตไปยังสรรพสัตว์
ทั่วสากลโลก นั่นก็เป็นความดี การทำใจให้สงบผ่องแผ้วก็เป็นความดี
จะเห็นว่าเราสามารถทำความดีได้ทุกโอกาส

พระพุทธเจ้าทรงแสดงบุญญกิริยาวัตถุ (วิธีทำบุญ) ไว้ ๑๐ อย่าง จะกล่าวโดยย่อดังนี้

๑. ทานมัย บุญจากการบริจาค การให้แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยอาหาร เสื้อผ้าหรือที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

๒. สีลมัย บุญจากการรักษาสีล เว้นจากการเบียดเบียนกัน

๓. ภาวนามัย บุญจากการอบรมจิตใจให้ผ่องแผ้ว

๔. อปจายนมัย บุญจากการเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรเคารพ อ่อนน้อม

๕. ไวยาวัจจมัย บุญจากการช่วยขวนขวายในกิจธุระอันชอบธรรมของผู้อื่น

๖. ปัตติทานมัย บุญจากการให้ส่วนบุญ

๗. ปัตตานุโมทนามัย บุญจากการอนุโมทนาส่วนบุญ

๘. ธรรมเทศนามัย บุญจากการแสดงธรรม ซึ่งข้อดีชั่วถูกผิด อะไรควรเว้นอะไรควรทำแก่ผู้อื่น

๙. รัชมัสนมัย บุญจากการฟังธรรม

๑๐. ทิฏฐุชุกกรรม การทำความเห็นให้ตรง เป็นสัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ ตามทำนองคลองธรรม

ตามนี้ จะเห็นว่าวันหนึ่งเรามีโอกาสทำบุญมากเหลือเกิน ถ้าเรามีความตั้งใจดีที่ต้องออกทรัพย์อยู่บ้างก็มีเพียงข้อ ๑ ข้อเดียวเท่านั้น อีก ๙ ข้อไม่ต้องออกทรัพย์เลย

ไม่ว่าอยู่ที่ไหน เกี่ยวข้องกับใคร เรามีโอกาสได้บุญ มีโอกาสสั่งสมบุญอยู่เสมอ ถ้าเรารู้จักทำกาย วาจา ใจ ให้เป็นบุญ

การสั่งสมทรัพย์ อาจมีทั้งคุณและโทษ คนต้องเสียชีวิตเพราะ
 คຸ້ມครองทรัพย์ก็มาก แต่การสั่งสมบุญ สั่งสมความดีมีแต่คุณโดยส่วนเดียว
 บุญกุศลย่อมคอยพิทักษ์รักษาคนผู้มีความดีให้มีความสุข ความปลอดภัย
 บุญกุศลเป็นผู้คุ้มครองที่ดีกว่าผู้คุ้มครองใด ๆ ความดีเป็นสิ่งที่น่าทำ
 จริง ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้หวังความเจริญรุ่งเรือง ความสำเร็จในชีวิตและ
 การอยู่เย็นเป็นสุข จึงควรปลูกฝังเพิ่มพูนอิทธิบาท ๔ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับ
 การศึกษาเล่าเรียน การทำงานและการสั่งสมคุณงามความดีต่าง ๆ

ผลย่อมมาจากเหตุ เมื่อเราต้องการผลดีก็ควรสร้างเหตุดี ย่อม
 จะต้องประสบผลดีอย่างแน่นอน ขอให้สร้างความมั่นใจในเรื่องนี้ รู้จัก
 รอคอยไม่ใจร้อนด่วนได้ ต้นไม้หลายพันธุ์บางอย่างให้ผลเร็วบางอย่าง
 ให้ผลช้าฉันใด การทำความดีก็ฉันนั้น บางอย่างให้ผลเร็ว บางอย่างให้
 ผลช้า ความหวังผลจะสำเร็จได้ด้วยดีแก่ผู้รู้จักรอคอย ขอให้สร้างเหตุดี
 ไว้เถิด ผลดีย่อมไม่ไปไหนเสีย เหมือนหวานพืชเช่นใดย่อมได้รับผล
 เช่นนั้น

คณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม
และหนังสืออ้างอิง ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

นายกมล สดประเสริฐ	ประธานกรรมการ
พระเทพโสภณ (กมล โกวิท)	กรรมการที่ปรึกษา
พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตนาโณ)	กรรมการที่ปรึกษา
นางแม่นมาศ ขวลิต	กรรมการที่ปรึกษา
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการ
นายจำรัส ดวงธิดาร	กรรมการ
นางสุนน อมรวิวัฒน์	กรรมการ
นายเย็นใจ เลหาวิช	กรรมการ
นายสมพร เทพสิทธิ์า	กรรมการ
นางมาลินี ผโลประการ	กรรมการ
นายพินิจ สุขะสันต์	กรรมการ
นางสาวยุพิน ธาศรี	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวพรณงาม แย้มบุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายประเสริฐ รุ่งแสง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔๐

ผู้เขียน

นายวศิน อินทสระ

ผู้ตรวจ

นายสิริ เพ็ชรไชย

ผู้วาดภาพประกอบ

นายสมทรง ลิมาลัย

คณะกรรมการและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวยุพิน ธาศรี

นายพินิจ สุชะยันต์

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง

นางเรียบพร อธิปอนันต์

